

БАГАТОСТОРОННІ ПОСЕРЕДНИКИ У ПЕРЕГОВОРНОМУ ПРОЦЕСІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЛІ США, ОАЕ ТА ПОТЕНЦІЙНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА

MULTILATERAL MEDIATORS IN THE NEGOTIATION PROCESS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ROLES OF THE UNITED STATES, THE UNITED ARAB EMIRATES, AND POTENTIAL EUROPEAN MEDIATION

Плесканьов М.С.,
orcid.org/0009-0006-5351-5536

магістр

Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Зростання ролі багатостороннього посередництва у врегулюванні сучасних міжнародних конфліктів пов'язане з тим, що ці конфлікти дедалі рідше піддаються врегулюванню зусиллями одного актора. Тривалість перебігу, множинність учасників та поєднання політичних, безпекових і гуманітарних вимірів вимагають від посередницького процесу гнучкості, якої не забезпечує жодна окрема модель, узятя сама по собі. У статті порівнюються американська, еміратська та потенційна європейська моделі посередництва з метою виявити характеристики, що визначають результативність посередника в умовах затяжного конфлікту.

Дослідження побудоване на порівняльному, системному, структурно-функціональному та інституційному підходах із застосуванням аналізу, синтезу й узагальнення офіційних документів, дипломатичної практики та наукових джерел. Порівняння моделей за єдиною системою критеріїв показало, що вони не є взаємозамінними: кожна виконує окрему функцію, і на різних етапах урегулювання конфлікту ці функції радше доповнюють одна одну, ніж конкурують. Заміна посередника чи залучення додаткового зумовлені зміною предмета переговорів, коливаннями рівня довіри сторін, розширенням кола учасників конфлікту або потребою в ресурсах, якими попередній посередник не володів.

Разом з тим результативність багатостороннього посередництва обмежують кілька чинників: недостатня координація між посередниками, конкуренція переговорних форматів, складність утримання політичної нейтральності протягом тривалого часу, фрагментація порядку денного та відсутність єдиного механізму реалізації досягнутих домовленостей. Це дає підстави обґрунтувати доцільність функціонально узгодженої моделі переговорного супроводу, яка передбачає розподіл ролей між посередниками, визначення координатора процесу та поєднання політичних, гуманітарних і інституційних механізмів у межах спільної логіки.

Загальний висновок полягає в тому, що ефективність багатостороннього посередництва визначається не стільки впливом окремого посередника, скільки здатністю адаптувати переговорний формат до розвитку конфлікту та забезпечити взаємодоповнюваність різних моделей. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням критеріїв оцінювання ефективності багатостороннього посередництва, вивченням нових форматів взаємодії держав і міжнародних організацій та аналізом трансформації переговорних механізмів у сучасних конфліктах.

Ключові слова: міжнародна медіація, врегулювання конфліктів, дипломатичний супровід, миротворча дипломатія, міжнародні організації, політичне врегулювання, затяжні конфлікти, гуманітарна дипломатія.

The growing role of multilateral mediation in the settlement of contemporary international conflicts stems from the fact that such conflicts are increasingly resistant to resolution by a single actor. Their protracted nature, the multiplicity of participants, and the combination of political, security, and humanitarian dimensions demand a flexibility in the mediation process that no single model can provide on its own. This article compares the American, Emirati, and potential European models of mediation in order to identify the characteristics that determine a mediator's effectiveness under conditions of protracted conflict.

The study is grounded in comparative, systemic, structural-functional, and institutional approaches, drawing on analysis, synthesis, and generalization of official documents, diplomatic practice, and academic sources. Comparing the three models against a unified set of criteria shows that they are not interchangeable: each performs a distinct function, and at different stages of conflict settlement these functions tend to complement rather than compete with one another. The replacement of a mediator, or the involvement of an additional one, is typically driven by a shift in the subject of negotiations, fluctuations in the level of trust between the parties, an expansion of the circle of conflict participants, or the need for resources that the previous mediator lacked.

At the same time, several factors constrain the effectiveness of multilateral mediation: insufficient coordination among mediators, competition between negotiation formats, the difficulty of maintaining political neutrality over an extended

period, fragmentation of the negotiation agenda, and the absence of a unified mechanism for implementing agreements once reached. These findings support the case for a functionally coherent model of mediation support, one that assigns clear roles among mediators, designates a coordinator of the negotiation process, and combines political, humanitarian, and institutional mechanisms within a shared logic.

The overall conclusion is that the effectiveness of multilateral mediation depends less on the influence of any individual mediator than on the ability to adapt the negotiation format to the conflict's development and to ensure that different mediation models reinforce one another. Further research should focus on developing criteria for assessing the effectiveness of multilateral mediation, examining new formats of interaction among states and international organizations, and analyzing the transformation of negotiation mechanisms in contemporary conflicts.

Key words: international mediation, conflict resolution, diplomatic support, peace diplomacy, international organizations, political settlement, protracted conflicts, humanitarian diplomacy.

Постановка проблеми. Участь кількох посередників з різною політичною вагою, ресурсами та рівнем довіри сторін стала типовою рисою сучасних міжнародних переговорів. Це ставить під сумнів традиційне уявлення про посередництво як нейтральний інструмент врегулювання: щойно в процесі задіяно декілька акторів, кожен із них починає по-своєму формувати порядок денний, формат консультацій і зміст майбутніх домовленостей.

Сполучені Штати Америки (США), Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) та потенційне європейське посередництво варто розглядати як три різні моделі дипломатичного впливу – силово-політичну, прагматично-комунікаційну та нормативно-інституційну. Питання їхнього порівняння не зводиться до простого зіставлення успіхів і невдач. Ідеться радше про те, чи впливають відмінності в інтересах, ресурсах і механізмах дії цих суб'єктів на загальну результативність багатостороннього посередництва – і якщо так, то яким чином.

Відповідь на це питання має не лише теоретичне значення. Від неї залежить, чи вдасться побудувати такий формат переговорів, у якому посередники не конкурують між собою за вплив, а їхня спільна участь веде до чогось більшого за ситуативну домовленість – до стійкого політичного рішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова увага до проблематики міжнародного посередництва поступово змістилася від загальних питань дипломатичних переговорів до аналізу конкретних моделей медіації та чинників, що визначають її результативність в умовах сучасних конфліктів.

У вітчизняній літературі це зміщення простежується по-різному. Так, конкурентні позиції європейських держав і компаній у формуванні міжнародних інвестиційних проєктів, які розглядають Я. М. Гуменюк та О. А. Іващенко, опосередковано розкривають зв'язок між економічною конкурентоспроможністю та переговорним потенціалом Європейського Союзу [1]. Авраамові угоди В. Федянін трактує як ключовий зовнішньополітичний успіх ОАЕ, що дав змогу цій державі перетворитися на впливового регіонального посередника, здатного узгоджувати інтереси різ-

них сторін конфлікту [2]. Переговорний процес як інструмент врегулювання міжнародних конфліктів в українському контексті аналізує В. П. Кубко, наголошуючи на потребі комплексного застосування дипломатичних механізмів і міжнародного посередництва [3]. Професійна комунікація, стратегічне планування та гнучкість переговорної позиції постають ключовими передумовами успішного посередництва у працях Г. Федорової [4]. Роль інституціоналізованого діалогу й посередницьких механізмів у підтриманні міжнародної стабільності підкреслюють В. Ю. Маркітанов та А. В. Найчук, розглядаючи переговори як механізм запобігання політичним конфліктам [5]. Натомість К. Ю. Примаков зосереджується на впливі стратегій політичної медіації на результативність врегулювання конфліктів і показує, що саме вибір моделі посередництва визначає ефективність переговорного процесу [6].

Зарубіжна наукова література приділяє більшу увагу трансформації моделей міжнародного посередництва та переосмисленню ролі окремих держав у багатосторонніх переговорах. Еволюцію діяльності третіх сторін у міжнародних конфліктах простежує А. Озтуна, фіксуючи перехід від традиційної дипломатії до багаторівневих моделей посередництва [7]. На прикладі Катару в Афганістані Б. Арас і П. Акпінар показують, що регіональні посередники дедалі частіше поєднують класичні дипломатичні інструменти з неформальними політичними каналами – спостереження, яке важливе й для розуміння моделей посередництва держав Перської затоки, зокрема ОАЕ [8]. Дещо іншого спрямування дослідження Х. Чжоу та співавторів, які пропонують модель багатосторонніх переговорів із рекомендаційною підтримкою прийняття рішень і обстоюють перспективність алгоритмізованих механізмів координації учасників [9]. Паралельні процеси багатосторонньої медіації у Сирії та Лівії стали предметом аналізу С. Хелльмюллер і Б. Салайме, які доходять висновку, що сучасне посередництво дедалі частіше здійснюється одночасно кількома незалежними акторами поряд із механізмами ООН [10].

Порівняння моделей міжнародного посередництва та пошук чинників їхньої результативності становлять окремий напрям досліджень. Діяль-

ність впливових держав-посередників у Сирії та Лівії, яку аналізують І. Костантини та Р. Хану Сантіні, дала підстави для формування концепції так званого неліберального миру – ситуації, коли посередницькі процеси дедалі більше визначаються геополітичними інтересами окремих держав [11]. Місце багатосторонньої дипломатії та міжнародної медіації у врегулюванні ізраїльсько-палестинського конфлікту досліджує А. В. Форвард, показуючи, наскільки складно узгодити інтереси провідних міжнародних акторів у багаторівневих переговорних форматах [12]. Г. Вокер натомість пропонує багатовимірну модель формування довіри до головуючих у багатосторонніх переговорах: за його висновками, раціональні, репутаційні, міжособистісні та ситуативні чинники довіри безпосередньо впливають на ефективність посередництва [13]. Нарешті, феномен дезагредованого посередництва вивчають М. Адхікарі та співавтори, доводячи, що в умовах глобальної та внутрішньодержавної фрагментації мирні процеси дедалі більше локалізуються, а ефективність медіації залежить від здатності поєднувати міжнародних і місцевих посередників у межах єдиного переговорного процесу [14].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідники здебільшого розглядають моделі міжнародного посередництва окремо одна від одної, тоді як їх порівняння за єдиною системою критеріїв залишається радше винятком. Так само поза увагою залишається питання про те, чому в затяжних конфліктах відбувається зміна посередників і як різні моделі функціонально взаємодіють між собою на практиці. Ця прогалина обмежує можливості для побудови дієвих багатосторонніх переговорних механізмів.

У статті пропонується підхід до оцінювання ефективності багатостороннього посередництва, що спирається на порівняння американської, еміратської та потенційної європейської моделей. Окрему увагу приділено умовам, за яких ці моделі можуть застосовуватися не як взаємовиключні альтернативи, а як елементи, що доповнюють одне одного залежно від етапу переговорного процесу та специфіки конкретного конфлікту.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – визначити характеристики, що зумовлюють ефективність посередника в умовах затяжного міжнародного конфлікту, на основі порівняльного аналізу ролі США, ОАЕ та потенційного європейського посередництва.

Завдання статті:

1. Проаналізувати теоретичні засади багатостороннього посередництва та визначити критерії ефективності посередника.

2. Порівняти моделі посередництва США, ОАЕ та потенційного європейського посеред-

ництва й визначити чинники їх трансформації у затяжних міжнародних конфліктах.

3. Виявити проблеми багатостороннього посередництва та обґрунтувати напрями підвищення його ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Багатостороннє посередництво посідає важливе місце серед дипломатичних механізмів урегулювання міжнародних конфліктів: воно дає змогу поєднати політичні, безпекові, економічні та гуманітарні інструменти впливу в межах єдиного переговорного процесу. Двостороннє посередництво поступово втрачає позицію основної моделі. Дедалі частіше в переговорах беруть участь кілька посередників одночасно, і ці посередники відрізняються масштабом міжнародного впливу, характером наявних ресурсів і функціональним призначенням. У таких умовах статус держави чи міжнародної організації сам собою мало що вирішує. Важливіше те, наскільки посередник здатен підтримувати конструктивний діалог, знижувати рівень конфронтації сторін і створювати умови для взаємоприйнятних домовленостей. Тому перш ніж порівнювати конкретні моделі посередництва, варто окреслити ознаки, які роблять посередника ефективним (табл. 1).

У переважній більшості сучасних переговорних процесів простежується одна закономірність: результативність посередництва залежить не від однієї переваги посередника, а від поєднання кількох взаємопов'язаних характеристик. На рівні міжнародного права цей підхід закріплено ще у статті 33 Статуту ООН, яка відносить посередництво до основних мирних засобів урегулювання спорів [14], а згодом розвинуто в Манільській декларації про мирне врегулювання міжнародних спорів – документ наголошує на добровільності участі сторін, їхній рівності та неприпустимості нав'язування умов урегулювання [15]. У документі United Nations Guidance for Effective Mediation ці вимоги вперше зведено до купи: довіра сторін, легітимність, інклюзивність, професійна підготовка посередників і координація переговорного процесу розглядаються як взаємозалежні складові ефективної медіації [16]. З цього випливає доволі практичний висновок – значний політичний вплив не компенсує дефіциту довіри, а високий міжнародний авторитет мало що важить без інституційних ресурсів, необхідних для організації самих переговорів.

Ця залежність підтверджується й на конкретних прикладах. Готуючи Кемп-Девідські угоди 1978 року, США задіяли одразу кілька інструментів впливу: політичне посередництво, особисту дипломатію президента Дж. Картера, безпекові гарантії та подальшу економічну підтримку сторін. Домовленості між Єгиптом та Ізраїлем, які залишаються чинними й сьогодні, стали резуль-

Таблиця 1

Ключові характеристики ефективного посередника у переговорному процесі

Характеристика	Зміст	Практичне значення
Політична легітимність	Визнання посередника сторонами конфлікту та міжнародною спільнотою	Забезпечує сприйняття його ініціатив як правомірної основи переговорного процесу
Довіра сторін	Наявність стійких комунікаційних відносин і впевненості в добросовісності посередника	Сприяє збереженню переговорів навіть у періоди загострення конфлікту
Переговорний вплив	Можливість застосування дипломатичних, економічних, політичних або безпекових інструментів	Підвищує спроможність сторін досягати та виконувати домовленості
Інституційна спроможність	Наявність експертної, організаційної та інформаційної підтримки переговорного процесу	Забезпечує безперервність переговорів і професійний супровід домовленостей
Адаптивність	Здатність змінювати переговорні механізми відповідно до розвитку конфлікту	Дає змогу підтримувати результативність переговорів за зміни політичної ситуації
Репутаційний авторитет	Позитивний міжнародний досвід врегулювання конфліктів та виконання домовленостей	Посилює готовність сторін приймати запропоновані компромісні рішення

Джерело: сформовано автором на основі [6, с. 161; 7; 12, р. 103; 13].

татом саме цього поєднання інструментів, а не самого лише статусу США як посередника [17]. Інакше побудована модель ОАЕ, які впродовж 2024–2025 років неодноразово виступали посередником під час обмінів військовополоненими між Україною та Росією. Тут вирішальну роль відіграли не важелі політичного тиску, а конфіденційність переговорів, підтримання робочих контактів з обома сторонами та репутація держави як прийняттого комунікаційного посередника [18]. Подібна логіка простежується і в діяльності спеціальних посланників ООН у Ємені та Лівії: основне навантаження там припадає не на примушення сторін до компромісу, а на тривале підтримання переговорної архітектури, координацію міжнародних учасників і вироблення процедур, які дають змогу зберігати діалог навіть після зриву окремих раундів консультацій [16].

Наведені приклади дають підстави стверджувати, що саме здатність поєднувати політичний вплив, довіру, інституційну спроможність і гнучкість переговорної моделі є головною ознакою ефективного посередника в сучасних затяжних конфліктах – там, де швидке досягнення остаточних домовленостей поступається місцем тривалому управлінню самим переговорним процесом.

Універсальної моделі посередництва на сьогодні не існує. Держави та міжнародні організації обирають переговорні стратегії залежно від власних зовнішньополітичних можливостей, характеру конфлікту та очікувань його учасників. З цієї причини порівнювати посередницькі моделі коректно лише за єдиною системою критеріїв – такою, що дає змогу оцінити не окремі диплома-

тичні кроки, а функціональну роль кожного посередника в переговорному процесі (табл. 2).

Ефективність цих моделей визначається не їхньою універсальністю, а тим, наскільки різні завдання кожна з них здатна вирішувати в межах одного й того самого переговорного процесу. Американський підхід орієнтований насамперед на вироблення політичних рішень і механізмів їх подальшої реалізації. Дейтонський мирний процес 1995 року добре ілюструє цю логіку: США тоді не просто організували переговори, а забезпечили політичну координацію сторін, міжнародні безпекові гарантії та інституційний механізм виконання самої угоди. Тривале функціонування дейтонських домовленостей стало можливим саме завдяки поєднанню дипломатичних, військово-політичних і правових інструментів – і цим американська модель відрізняється від більшості інших форматів посередництва [20].

Європейська модель побудована на іншій логіці. Її характерна риса – довгостроковий супровід сторін уже після досягнення політичних домовленостей, а не власне їх укладення. Діалог між Белградом і Приштиною, який з 2011 року координує Європейська служба зовнішньої діяльності, послідовно реалізує саме такий підхід: регулярні консультації, поетапне виконання взаємних зобов'язань, перспектива європейської інтеграції як додатковий стимул для компромісів. Цей приклад показує, що інституційна сталість здатна компенсувати відсутність швидких політичних результатів і підтримувати діалог навіть у періоди загострення відносин між сторонами [21].

Модель ОАЕ, на відміну від двох попередніх, не претендує на їх заміщення – вона радше доповнює

Таблиця 2

**Порівняльна характеристика моделей посередництва США, ОАЕ
та потенційного європейського посередництва**

Критерій оцінювання	США	ОАЕ	Потенційне європейське посередництво
Основний дипломатичний ресурс	Політичний, військово-безпековий та економічний вплив	Довіра сторін, нейтральні комунікаційні канали	Інституційна координація та нормативний вплив
Пріоритетна функція	Досягнення стратегічних політичних домовленостей	Організація гуманітарних контактів і підтримання діалогу	Формування довгострокової архітектури переговорного процесу
Типові інструменти	Гарантії безпеки, санкційна політика, дипломатичний тиск, фінансова підтримка	Конфіденційні переговори, гуманітарне посередництво, неформальна дипломатія	Багатосторонні консультації, правові механізми, економічні стимули, моніторингові місії
Переваги моделі	Висока здатність впливати на політичні рішення сторін	Гнучкість, оперативність і прийнятність для учасників переговорів	Стійкість інституційних механізмів та комплексний супровід виконання домовленостей
Основні обмеження	Сприйняття як сторони, що має власні геополітичні інтереси	Обмежені можливості політичного примусу	Складність формування єдиної зовнішньополітичної позиції держав Європи
Найбільш ефективна сфера застосування	Політичне врегулювання конфліктів високої інтенсивності	Гуманітарні питання, обміни, підтримання каналів комунікації	Післяконфліктне врегулювання, реалізація домовленостей і довгострокова стабілізація

Джерело: сформовано автором на основі [2, с. 90; 7; 8; 12, р. 108].

обидві. Головна перевага цієї моделі – здатність підтримувати прямий контакт між сторонами тоді, коли офіційний переговорний процес фактично зупинено. Гуманітарні домовленості щодо обмінів військовополоненими між Україною та Росією, реалізовані за посередництва ОАЕ, є показовим прикладом такого формату: ООН окремо відзначила роль цих зусиль у збереженні каналів комунікації та реалізації гуманітарних заходів незалежно від перебігу політичних переговорів [19]. У межах цієї моделі вирішальними стають не політичний вплив і не економічний потенціал держави, а рівень довіри, конфіденційність переговорів та послідовність у виконанні взятих посередником зобов'язань.

Ці приклади вказують на ширшу тенденцію: сучасна дипломатична практика поступово відходить від моделі одного домінуючого посередника на користь функціонального розподілу переговорних ролей. Політичні гарантії в такому разі забезпечує одна держава, гуманітарний діалог – інша, а довгостроковий інституційний супровід бере на себе міжнародна організація чи інтеграційне об'єднання. Саме багаторівнева взаємодія такого типу відповідає природі затяжних конфліктів, у яких політична домовленість є лише одним із етапів довгого переговорного процесу, а не його завершенням.

Формат посередництва в затяжних конфліктах рідко залишається незмінним. Зміна або

поєднання посередників зазвичай пов'язана не зі зміною самої мети переговорів, а з еволюцією їхнього змісту, кола учасників і механізмів реалізації досягнутих домовленостей (табл. 3).

Зміна посередника в затяжному конфлікті рідко буває випадковою: вона зазвичай засвідчує, що попередній формат переговорів вичерпав себе на даному етапі. Показовим у цьому сенсі є досвід Судану, де переговори в Джидді під егідою США та Саудівської Аравії спершу стосувалися виключно гуманітарних питань і припинення вогню. У міру того як конфлікт набував політичного виміру, до процесу долучилися Африканський Союз та Міжурядовий орган з питань розвитку (IGAD), що дозволило перевести порядок денний з гуманітарної площини у площину політичного врегулювання й майбутнього державного устрою країни [22; 23]. Розширення кола посередників тут пояснюється не втратою довіри до попереднього формату, а необхідністю поєднати міжнародний і регіональний рівні впливу, які на різних етапах виявилися недостатніми поодиночі.

Афганський випадок ілюструє схожу динаміку, хоча й у дещо іншій конфігурації. Дохійська угода 2020 року стала результатом переговорів між США та рухом «Талібан» за посередництва Катару, однак після зміни влади у 2021 році координація поступово перейшла до багатостороннього Дохійського процесу під егідою ООН. Зустрічі спеціальних представників держав у Досі означали

Таблиця 3

Чинники зміни або поєднання посередників на різних етапах переговорного процесу

Чинник	Прояв у переговорному процесі	Вплив на посередницький формат
Зміна порядку денного	Перехід від припинення бойових дій до політичного врегулювання, гуманітарних чи безпекових питань	Залучення посередників із новими компетенціями
Криза довіри	Втрата сторонами довіри до чинного переговорного майданчика або окремого посередника	Пошук альтернативного чи додаткового посередника
Інтернаціоналізація конфлікту	Зростання ролі регіональних держав і міжнародних організацій	Формування багаторівневого переговорного механізму
Потреба у гарантіях виконання домовленостей	Необхідність міжнародного моніторингу, фінансової чи безпекової підтримки	Приєднання держав або організацій із відповідними ресурсами
Тривалий характер переговорів	Збереження конфлікту без істотного прогресу	Перерозподіл функцій між кількома посередниками
Поява паралельних дипломатичних ініціатив	Проведення переговорів на різних міжнародних майданчиках	Координація або інтеграція окремих переговорних форматів

Джерело: сформовано автором на основі [7; 10, р. 132; 12, р. 111; 14, р. 268].

перехід від двосторонньої моделі до ширшої платформи, яка охоплює гуманітарну допомогу, протидію тероризму, економічну стабілізацію та контакти з фактичною владою Афганістану [24]. Роль Катару при цьому не зникла, а трансформувалася: з безпосереднього посередника держава перетворилася на майданчик, що підтримує канали комунікації між зацікавленими сторонами.

Дещо іншу модель адаптації демонструє діалог між Белградом і Приштиною. Тут Європейський Союз, як головний посередник, залишався незмінним упродовж багатьох років, тоді як змінювався і розширювався сам інструментарій посередництва. Укладення Брюссельської угоди 2013 року, а згодом домовленостей щодо нормалізації відносин у 2023 році стало можливим завдяки поєднанню дипломатичного посередництва з перспективою європейської інтеграції, фінансовими програмами підтримки та механізмами моніторингу виконання домовленостей [21]. Цей приклад важливий тим, що спростовує уявлення, ніби ефективність переговорів завжди пов'язана зі зміною самого посередника: іноді достатньо розширити наявний інструментарій.

Гуманітарне посередництво ОАЕ стоїть в цьому ряду окремо, оскільки переслідує принципово іншу мету – не політичний компроміс, а саме збереження можливості взаємодії між сторонами. Зусилля ОАЕ, зосереджені на організації обмінів військовополоненими між Україною та Росією, дозволяли підтримувати робочу комунікацію навіть тоді, коли політичний діалог був цілком зупинений; ООН окремо відзначила цю роль як важливий гуманітарний механізм, що працює незалежно від перебігу основного переговорного процесу [19]. Разом ці чотири приклади свідчать про те, що багатостороннє посередництво дедалі

частіше будується не навколо одного домінуючого актора, а на функціональному розподілі ролей, коли політичний, гуманітарний та інституційний компоненти врегулювання забезпечують різні учасники одночасно.

Із цього випливає й головний практичний висновок: успішність багатостороннього посередництва визначається не кількістю залучених держав чи організацій, а своєчасністю перерозподілу їхніх функцій відповідно до зміни предмета переговорів. Узгодженість дій між посередниками, чітке розмежування повноважень і взаємне доповнення інструментів впливу – це те, що дозволяє утримувати переговорний процес у конфліктах, які тривають роками.

Водночас ті самі чинники, що забезпечують результативність багатостороннього посередництва, за певних умов перетворюються на джерело системних обмежень [14, р. 268]. Найбільш стійка з таких проблем – відсутність єдиного центру координації між посередниками. Коли кілька дипломатичних ініціатив висувуються паралельно, це веде до дублювання переговорних майданчиків і конкуренції форматів, а сторонам конфлікту це відкриває можливість затягувати переговори або вибірково підтримувати вигідніші для себе пропозиції [7].

Не менш стійкою є проблема політичної нейтральності. Посередники зі значним міжнародним впливом майже завжди сприймаються як носії власних геополітичних інтересів, тоді як нейтральні держави часто не мають достатнього ресурсу, аби гарантувати виконання досягнутих домовленостей [10, р. 132]. Баланс між довірою до посередника та його реальною спроможністю впливати на процес доводиться шукати заново в кожному окремому випадку.

До цього додається фрагментація порядку денного: гуманітарні питання, припинення вогню, політичне врегулювання, безпекові гарантії та післяконфліктне відновлення нерідко розглядаються в різних форматах і за участю різних посередників. Проміжні результати за такої конфігурації досягти можна, цілісну стратегію врегулювання – значно складніше. Свою роль відіграє і мінливість самої політичної кон'юнктури: ескаляція бойових дій, зміна урядів чи нові міжнародні кризи змушують переглядати вже погоджені підходи, порушуючи послідовність посередницьких зусиль.

Окремо стоїть питання критеріїв оцінювання успішності багатостороннього посередництва. Локальні гуманітарні домовленості чи навіть політична угода не гарантують стійкого врегулювання конфлікту, тому ефективність посередництва варто оцінювати не лише за кінцевим результатом, а й за здатністю підтримувати безперервність переговорів і зберігати комунікацію між сторонами.

Практичний висновок з усього викладеного полягає в тому, що підвищення ефективності багатостороннього посередництва вимагає переходу від ситуативного залучення окремих посередників до побудови цілісної переговорної архітектури з чітко визначеними функціями кожного учасника на кожному етапі врегулювання. Найбільш результативними виявляються моделі, що поєднують політичний вплив одних держав, нейтральні гуманітарні можливості інших та інституційний потенціал міжнародних організацій – і саме визначення провідного координатора переговорного процесу вже на початковому етапі консультацій дозволяє узгодити ці три компоненти, мінімізувавши дублювання ініціатив і конкуренцію форматів.

Безперервність переговорного процесу, своєю чергою, не повинна залежати від політичних змін у державах-посередниках: постійні спільні секретаріати, експертні групи та механізми обміну інформацією здатні знизити цю залежність і забезпечити послідовність у виконанні домовленостей. Доцільним видається і чітке розмежування переговорних етапів – гуманітарних питань, припинення вогню, політичного врегулювання та піс-

ляконфліктного відновлення – із залученням до кожного з них тих посередників, які мають найбільший досвід саме в цій сфері, щоб уникнути перевантаження одного формату різноплановими завданнями.

Зрештою, подальший розвиток багатостороннього посередництва навряд чи варто пов'язувати з пошуком універсального посередника: реалістичнішим орієнтиром є адаптивні коаліції, здатні змінювати власну структуру відповідно до розвитку конфлікту. Саме поєднання політичної спроможності, довіри сторін, гуманітарної нейтральності та інституційної сталості формує модель переговорного супроводу, найбільш придатну для сучасних затяжних конфліктів.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. У результаті дослідження встановлено, що ефективність багатостороннього посередництва визначається не окремими перевагами посередника, а збалансованим поєднанням політичної спроможності, довіри сторін, інституційної сталості та здатності адаптувати переговорний формат до трансформації конфлікту. Доведено, що моделі посередництва США, ОАЕ та потенційного європейського посередництва виконують взаємодоповнювальні функції на різних етапах переговорного процесу. Встановлено, що основними чинниками, які обмежують результативність багатостороннього посередництва, є недостатня координація між посередниками, конкуренція переговорних форматів, складність забезпечення політичної нейтральності та фрагментація переговорного порядку денного. Обґрунтовано доцільність формування функціонально узгодженої моделі переговорного супроводу з чітким розподілом ролей між учасниками та єдиним механізмом координації. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням критеріїв оцінювання ефективності багатостороннього посередництва, аналізом нових моделей взаємодії держав і міжнародних організацій у переговорному процесі та дослідженням впливу сучасних геополітичних трансформацій на розвиток міжнародної медіації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гуменюк Я. М., Іващенко О. А. Конкурентні позиції європейських компаній як фактор вибору міжнародних інвестиційних проектів в умовах нових викликів. Ефективна економіка. 2024. № 7. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.44>.
2. Федянін В. Авраамові угоди як знакова подія зовнішньої політики Об'єднаних Арабських Еміратів. Науково-теоретичний альманах «Грані». 2021. Т. 24, № 7–8. С. 87–97. DOI: <https://doi.org/10.15421/172181>.
3. Кубко В. П. Переговорний процес як інструмент врегулювання міжнародних конфліктів: український контекст. Актуальні проблеми сталого розвитку. 2025. Т. 2, № 6. С. 59–67. DOI: [https://doi.org/10.60022/2\(6\)-7S](https://doi.org/10.60022/2(6)-7S).
4. Федорова Г. Особливості ведення дипломатичних переговорів. Науково-теоретичний альманах «Грані». 2024. Т. 27, № 3. С. 111–118. DOI: <https://doi.org/10.15421/172458>.
5. Маркітантов В. Ю., Найчук А. В. Переговори як механізм запобігання та подолання політичних конфліктів. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2024. Вип. 4, № 64. С. 109–114. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2024.4\(64\).322729](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2024.4(64).322729).

6. Примаков К. Ю. Влияние стратегии политической медиации на успешность решения политического конфликта (спору). *Политическое жительство*. 2026. № 2. С. 159–164. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2026.2.17>.
7. Oztuna A. An Analytical Study of the Evolving Role of Third-Party Mediators in International Conflicts: A Comparative Examination of Diplomatic Interventions. *International Journal of Scientific Research in Humanities, Legal Studies and International Relations*. 2024. Vol. 8. URL: <https://internationalpolicybrief.org/wp-content/uploads/2025/01/ARTICLE-11.pdf> (дата звернення: 14.07.2026).
8. Aras B., Akpinar P. Beyond liberal peace? Qatar's 'hybrid' mediation and the politics of peacemaking in Afghanistan. *Contemporary Politics*. 2026. P. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.1080/13569775.2026.2643589>.
9. Zhou H., Zhan J., Ma W. A negotiation protocol with recommendation for multilateral negotiation in trust networks. *Expert Systems with Applications*. 2024. Vol. 246. Article 123185. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2024.123185>.
10. Hellmüller S., Salaymeh B. Multiparty mediation in a changing world: the emergence and impact of parallel processes to UN peacemaking in Syria and Libya. *International Journal of Conflict Management*. 2024. Vol. 35, № 1. P. 129–149. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJCM-01-2023-0004>.
11. Costantini I., Hanau Santini R. Power mediators and the 'illiberal peace' momentum: Ending wars in Libya and Syria. *Third World Quarterly*. 2022. Vol. 43, № 1. P. 131–147. DOI: <https://doi.org/10.1080/01436597.2021.1995711>.
12. Forward A. W. Multilateral Diplomacy and International Mediation. У кн.: *Geoeconomics of the Israel–Palestine Conflict*. London: Routledge, 2025. P. 98–116. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003512424-7>.
13. Walker H. What drives trust in chairs of multilateral negotiations? Rational, relational, reputational, and emergent trust: A multidimensional model. *Journal of Global Security Studies*. 2022. Vol. 7, № 3. Article ogac002. DOI: <https://doi.org/10.1093/jogss/ogac002>.
14. Adhikari M., Hodge J., Bell C., Siwa Z. Disaggregated mediation: The localisation of peace processes amid global and domestic fragmentation. *European Journal of International Relations*. 2026. Vol. 32, № 1. P. 262–293. DOI: <https://doi.org/10.1177/13540661251331519>.
15. Статут Організації Об'єднаних Націй. № 995_010 від 26.06.1945. *Верховна Рада України: вебсайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010 (дата звернення: 14.07.2026).
16. Manila Declaration on the Peaceful Settlement of International Disputes. *United Nations: вебсайт*. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/42128> (дата звернення: 14.07.2026).
17. United Nations Guidance for Effective Mediation. *United Nations Peacemaker: вебсайт*. URL: <https://peacemaker.un.org/guidance-effective-mediation> (дата звернення: 14.07.2026).
18. Camp David Accords. *Office of the Historian, U.S. Department of State: вебсайт*. URL: <https://history.state.gov/milestones/1977-1980/camp-david> (дата звернення: 14.07.2026).
19. United Nations welcomes UAE mediation in Russia–Ukraine prisoner exchanges. *United Nations News: вебсайт*. URL: <https://news.un.org> (дата звернення: 14.07.2026).
20. General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina (Dayton Peace Agreement). *Office of the High Representative: вебсайт*. URL: <https://www.ohr.int/dayton-peace-agreement/annexes/> (дата звернення: 14.07.2026).
21. Belgrade–Pristina Dialogue. *European External Action Service: вебсайт*. URL: https://www.eeas.europa.eu/topic-page/belgrade-pristina-dialogue_en (дата звернення: 14.07.2026).
22. Jeddah Declaration of Commitment to Protect the Civilians of Sudan. *U.S. Department of State: вебсайт*. URL: <https://2021-2025.state.gov/jeddah-declaration-of-commitment-to-protect-the-civilians-of-sudan/> (дата звернення: 14.07.2026).
23. The United States, the Kingdom of Saudi Arabia, the African Union and IGAD Relaunch Humanitarian Talks on Sudan. *U.S. Department of State: вебсайт*. URL: <https://2021-2025.state.gov/the-united-states-the-kingdom-of-saudi-arabia-and-the-intergovernmental-authority-on-development-together-with-the-african-union-relaunch-humanitarian-and-ceasefire-talks-between-the-sudanese-arme/> (дата звернення: 14.07.2026).
24. Note to Correspondents: Doha Meeting of Special Envoys on Afghanistan. *United Nations: вебсайт*. URL: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/notes-correspondents/2024-06-25/note-correspondents-doha-meeting-of-special-envoys-afghanistan> (дата звернення: 14.07.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 17.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.09.2026